

CURSOS FUNDACIÓ FITA

EL FLÂNEUR A LA FINESTRA

Part primera

D'ON VENIM LLUNYÀ. Els pre-socràtics.

Sessió nº 3 (30, XI, 2016)

J. Jubert Gruart

Heròdot d'Alicarnàs (c. 483-5 – c. 428-30 a.e.a.)

El profeta per a tots els temps

Notícia històrica del “pare de la història”

Neix Heròdot, entorn de l'any 483 a.e.a., a Halicarnàs, colònia dòrica (fundada entorn de l'any 1000 a.e.a. per emigrants procedents de Trezè, Peleponès) situada a la costa d'Àsia Menor (Cària), en el golf Ceràmic (mar Egeu).

La suma de les arrels dòriques amb les de la cària autòctona i la marcada influència jònica dels seus veïns, configurarà el talant particular i obert dels seus pobladors.

Heròdot pertany a una “bona família” de comerciants (de teixits, probablement) que exercien oposició al tirà de torn (Lígdamis), fet que motivà s'exiliés a Samos (*apoikia*, habitant desplaçat), on adopta (tria) el dialecte (*diálektos*) jònic, amb el que escrigué la seva obra.

Viatjà -gràcies a disposar suposadament d'un important patrimoni familiar- per Egipte, Fenícia i Mesopotàmia, per les ribes del mar Negre, la Magna Grècia (Itàlia), Sicília, ... S'infereix (de la seva obra) que també feu estada llarga a Atenes.

S'instal·là definitivament a Túrios (Gof de Tarent, Magna Grècia).

Obra

9 llibres d'Història (els primers de la història). En prosa, una altra novetat.

Així comença (proemi) el Llibre I:

“Heus aquí l'exposició de la recerca (historie) d'Heròdot d'Halicarnàs, per tal que ni els esdeveniments dels homes s'esvaneixin amb el temps, ni restin sense il·lustre fets grans i admirables, uns de realitzats pels grecs, d'altres pels bàrbars; ni s'oblidi, sobretot, la causa per la qual van guerrear els uns contra els altres”.¹

Tot seguit passa a relatar (*logos*) fets destacats dels lidis, perses, egipcis, babilònics, tracis, macedonis, jònics i dels grecs continentals (Atenes, guerres mèdiques, ...).

L'autor, per dur a cap aquesta inèdita tasca, ha partit d'un clar objectiu, ha elaborat un detallat pla i programa d'actuació. I té un ben concret projecte (objectiu) personal (no dictat per cap déu o muses).

A partir d'aquí, procedeix a menar una recerca sistemàtica (*historié*). Porta a cap una investigació ben planificada de recollida, *“in situ”*, de la màxima informació de fets *“admirables”* que els humans dels llocs on s'hi desplaça han realitzat en el passat abordable.

Té un mètode implacable: *l'anamnesis* (interrogar, fer recordar, preguntar de forma dirigida); ser *hístor* (testimoni), a ser possible, rarament, directe, ocular, o, en el seu defecte, habitual, escoltant/obtenir-lo de primera mà de qui ha viscut l'esdeveniment.

Tasca, en principi, de periodista *“avant la lettre”*.

Contrasta les dades obtingudes. I anant més enllà, fent tasca innovadora d'historiador, practica la recerca de *l'aitié* (els antecedents), busca la causa dels esdeveniments recensats, no estalviant-se de treure'n reflexions, comentaris interpretatius i, suprema innovació, conclusions i *“lleis”* generals, vàlides per llegir o aplicar a èpoques altres que la narrada.

Té, per tant, Heròdot, un **objectiu** tancat, un **mètode** estricte per aplicar (anamnesis) i un **material** concret (testimonis).

No es tracta ja de la imaginació i fantasies que conflueixen en l'Homer de *Ilíada* i *Odisea* i en l'Hesíode de *Teogonia*, ni del testimoni d'aquest darrer autor, a *Treballs i dies*, sobre les condicions i problemes d'un petit terratinent beoci.

---

¹ Heròdot, *Història. Llibres I-III*, La Magrana, Barna., 2002, 348 p. *Llibres IV-VI*, 2003, 272 p. Traducció de Rubén J. Monyañés.

No fa ni autobiografia ni reportatges de cronista local. Fa una **recerca** etiològica (*aitié*) de grans fets i moviments dels humans, que determinen o condicionen l'existència dels que s'hi troben atrapats: les guerres constants, els imperis i els estats canviants.

Es traca, **Història** d'Heròdot, del "*principi de la història de la història –o, més planament, de la historiografia*"².

No és, Heròdot, encara, l'enmarcador dels fets històrics narrats en una consideració descrita dins de les coordenades "*territorialitat i epocalitat*", com ho farà, el primer, Tucídides (460-397 a.e.a.), el segon pare de la història (comprentent la importància de la cronologia, de la topografia,³ de l'economia, de les creences, de la lluita de classes, de la concepció del món, de les estructures socials, ...).

Heròdot és, en definitiva i inequívocament, el "pare de la història". Un referent indispensable. No esquiva ni destria, però, els fets de mites i fantasies.

És, també, el "pare de la prosa".⁴

Llegir els 9 volums de la **Història** d'Heròdot és, potser, menys tediós que llegir *Fenomenologia de l'esperit* (1806) de Hegel. En tot cas, una efectiva forma d'encoratjar-se a fer-ho –llegir Heròdot, no pas Hegel- és fer-ho de la mà de Ryszard Kapuscinski (1932-2007) i extreure'n les lleis de la Història segons Heròdot.⁵

Lleis de la Història

(segons Heròdot, de la mà de Kapuscinski, desordenadament exposades)

1^a. S'actua per venjança.⁶ En conseqüència no humiliïs el teu proïsme, perquè viurà desitjós de venjar l'ofensa.⁷ Els greuges i la revenja van de parella (tard o d'hora)⁸. La Història és una recopilació d'humiliacions provocadores i de venjances reactives.

2^a El culpable és el que inicia les hostilitats (provocant-les). Els culpables han de ser castigats, encara que sigui al cap de molts anys o generacions (no s'ha de perdre la "memòria històrica"; no s'ha d'oblidar ni perdonar).

3^a La bona sort no dura gaire ("*de primer es passa a últim*").⁹ Tot va bé si acaba bé. La prosperitat no és duradora.¹⁰

² Rubén J. Montañés, Introducció a *Heròdot, Història*, o.c. p. 7.

³ C.N. Bowra, *La Atenas de Pericles*, Alianza, Madrid, 1988 (1970), pp. 14-15.

⁴ Daniel J. Boorstin, *Los creadores*, Crítica, Barna., 1994 (1992), p. 86 s. i p. 207 s.

⁵ V. Ryszard Kapuscinski, *Viatges amb Heròdot*, Empúries/Anagrama, Barna., 2006 (2004)

⁶ Resposta a la pregunta: ¿Qui va començar? (les hostilitats). De fet la "justícia" no és altra cosa que la forma legal de venjança.

⁷ V. Kapuscinski, o.c. pp. 80-81 i 175.

⁸ Id. p. 196.

- 4ª Allò prescrit pel destí és impossible de defugir-ho.
- 5^a No hi han víctimes innocents¹¹. Som responsables de tot el que esdevé.
- 6^a Si el món es regís pel seny, no hi hauria Història.
- 7^a És més fàcil enganyar molts humans que un de sol.¹²
- 8^a El pitjor pot succeir en qualsevol moment i en qualsevol lloc. Sigues previsor.
- 19ª Els veïns es trien d'acord amb el principi d'atracció del contrari.¹³
- 10ª Els consells no serveixen per res.¹⁴
- 11ª Les guerres les guanyen els traïdors.¹⁵
- 12^a El demà és només un altre avui. No et preocupis pel futur. Recupera/recorda el passat (i aprèn d'ell). Tem que se'ns esborri la memòria, que perdem el nostre passat: el passat comú i les llegendes reforcen la comunitat.¹⁶
- 13^a La història no és res més que un continu d'actualitats.¹⁷

Hi han més lleis, evidentment.

Colofó

Viatjar (mirar i veure, escoltar i entendre) amb Heròdot (historiador-turista)¹⁸ de la mà de Kapuscinski (periodista-corresponsal itinerant), complementat (si cal) amb el "veure"/dir de Tucídides¹⁹, són (poden ser) pilars o fonaments prou sòlids per anar-se construint (amb anys, kilòmetres i suficient paper moneda) una *plataforma pròpia*²⁰ des de la qual observar el nostre present/passat/venidor.

⁹ Id. p. 81.

¹⁰ Id. p. 237.

¹¹ Coincidència amb Sartre, *La puta respectuosa*.

¹² Kapuscinski, o.c. p. 147.

¹³ Id. p. 161.

¹⁴ Id. p. 178.

¹⁵ Id. p. 188.

¹⁶ Id. P. 248.

¹⁷ Id.p. 249.

¹⁸ Boorstin, o.c., p. 86.

¹⁹ Tucídides. *Història de la guerra del Peloponès*. Fundació Bernat Metge, Barcelona (8 volums). Traducció de Jaume Berenguer i Manuel Balasch.

²⁰ Versió, sense distinció de gènere/sexe, d'una *Cambra pròpia* de Virginia Woolf (*Una habitación propia*, Seix Barral, Barna., 2004 (1929), 155 p.).